

ד"ר ניסן טורוב

(במלאות לו ששים שנה)

פעולתו הספרותית הראשונה של ד"ר נ. טורוב היא היתה אלא ספרית, כדרך נסיון. עושר רוחו וכושר ביד טויו ביקשו להם מוצא — בסיפור, בהערבת הוולת ובתרגום דברים שיש בהם קרבת־מה לרוחו. בנסיונות אלו לא נתיחד כשרונו ולא נתעצמה איר שיותו. במקצוע ספרותי־מדעי מיוחד לו יש לראות את הפסיכולוגיה, ועד כמה שסתמשיכים ממנה חומים למקצועות אחרים, הרי הוא מודעק לשנים מהם — לפדגוגיה ולסו־ציולוגיה.

תורת הנפש כמדע נסיוני, — בין אם אַמפיריות שלה היא לאבוראטור רית־פסיכולוגית, שבה תופעות גופניות באות ללמד על המתהווה בנפש, ובין אם היא הניגונית־אינטרוספקטיבית, שבה לא המכשיר הוא הקובע דיאג־נוות אלא ההסתכלות הפנימית וההשי וואת ההגיונית, — צעירה היא מיתר המדעים המפותחים בזמננו. ואף על פי בן ניכרים רשומיה בכל ענפי החיים של תקופתנו ובולטות השפעותיה ברוב המדעים, הפדגוגיה מכוננת את כל פעולותיה לאור הפרה־נפש של הילדות והנעורים. הקריטינולוגיה מס־תייעת בה בקביעת האשמה והתאמת העונשין, הדיפלומאטיה שוקלת את צעדיה במאזניה. תנועת העבודה, הרכוש, הכלכלה — הכל שאפים ביוג־עים ובלא יודעים ממקור זה, של תורת הנפש. די להזכיר את הזרם הפסי כולוני הביהייביוריסטי, — הרואה את הנפש כמערכת פעולות של מכונה, — ולהכיר בו את רשומי המכונה הכלכלית־החברתית שבאמרי קה, מקום לידתו של זרם זה. אטיץ ביותר הוא הקשר שבין הפסיכולוגיה לבין הספרות. אין לסמוך עוד על האינטואיציה בלבד. החיים טעונים לימוד. והפסיכולוגיה היא הדרך לכך, כי היא הפותחת שערים לכבשונם של החיים.

ואם מבחינה זו נעריך את תרומתו של ד"ר ניסן טורוב לספרות העברית, נמצא אותה כנכס חשוב מאד, שבא בזמנו, עניה מאוד היא ספרותנו כמקצוע זה. התרגומים המעטים בהקר הנפש אין בהם כדי להקנות ידיעה יסודית בתורה זו, שנתענפה מאוד בת־עופה האחרונה. וד"ר נ. טורוב בן בית הוא בפסיכולוגיה ובכל המסתעה טמנה. במאמריו הכתובים בצורה פורלרית אין הוא נרתע בפני הפרוב־לימות הקשות ביותר, המעונות ביד־רים רבי־צדדים. בסדרת מאמריו על "הזרמים הפסיכולוגיים בימינו" (ב"מאזנים"), הביא הסברה יסודית למסיפה לתקופה החדשה בתולדות המחשבה והחקירה הפסיכולוגית, מאז ראשית המאה הנוכחית, גם ניתח את הזרמים השונים בה: הפסיכואנליזה, הביהייביוריסטי, הפסיכולוגיה התב־ליתית והפסיכולוגיה של התבנית. הוא נתן לקורא ידיעה של ממש, ממקורות ראשונים, גם לא היה בבחינת נאה מסביר בלבד. — דעות לו משלו בגי פו הלכות פסיכולוגיות ונכנס בעובי הקוגה של הדיון בהן. כשאלת התור־שה של סגולות נקנות — למשל — הוא מבריע את הכף לצד השוללים דעה זו וסובר, כי "רס השפעת ישרה על תאי הזרע, נושאי גופי־ההפריה וההורשה", עלולה לשנות ברב או כמעט את אופיו או צורתן של התכ־נות, העוברות בירושה מדרך לדרך. ואם אין די הוכחות לכך בויכוחים ובנס־ינות ביולוגיים, הוא מסתמך על העוב־דה, כי "מנהג המילה" בעמים שונים כמשך אלפי שנים הוביח, שאין השי־נוי המלאכותי עובר בירושה מאבות לבנים".

בזמן האחרון מרבה ד"ר נ. טורוב לטפל בפסיכולוגיה החברתית, זה השי־דה בו נפגשו הפסיכולוגיה והסוציולו־גיה ויונקת אשה מרעותה. שאלה זו, שהספיקה כבר להעמיד לה חוקרים משלה, נכנסה לספרות העברית החד־שה ע"י נ. סוקולוב בספרו "האני הקיבוצי". דעותיו של נ. סוקולוב פרו ידיעת־החיים הן, סיכומי הסתכלות של נפש יפתחה לרשמים, ואילו מסקנני־תיו של נ. טורוב הן פרו המדע הנס־יוני הכרוק.

נוסף להיותו כמתוך בין המדע הכללי והספרות העברית, מוציא ד"ר טורוב מזמן לזמן את שלוותיו גם לאחרים בשדות היינו התרבותיים. אך שלוות אלו אף הן מקרקע הפסיכולו־גיה יינקו. לאורו של הפרה־נפש הוא בודק כמה תופעות שבספרותנו, באי־שיותו של אחר־העם הוא מוצא את התסביך של אי־הבטחון. תסביך זה בא לידי הבלטה במשאת־נפשו של אחד העם למפעל ספרותי גדול, שלא יצא לפועל בגלל אי־האמון שלו כלפי עצמו, הוא נרתע בפני המעצורים הגדולים ובפני האחריות היתירה. מתוך

בזמן האחרון מרבה ד"ר נ. טורוב לטפל בפסיכולוגיה החברתית, זה השי־דה בו נפגשו הפסיכולוגיה והסוציולו־גיה ויונקת אשה מרעותה. שאלה זו, שהספיקה כבר להעמיד לה חוקרים משלה, נכנסה לספרות העברית החד־שה ע"י נ. סוקולוב בספרו "האני הקיבוצי". דעותיו של נ. סוקולוב פרו ידיעת־החיים הן, סיכומי הסתכלות של נפש יפתחה לרשמים, ואילו מסקנני־תיו של נ. טורוב הן פרו המדע הנס־יוני הכרוק.

נוסף להיותו כמתוך בין המדע הכללי והספרות העברית, מוציא ד"ר טורוב מזמן לזמן את שלוותיו גם לאחרים בשדות היינו התרבותיים. אך שלוות אלו אף הן מקרקע הפסיכולו־גיה יינקו. לאורו של הפרה־נפש הוא בודק כמה תופעות שבספרותנו, באי־שיותו של אחר־העם הוא מוצא את התסביך של אי־הבטחון. תסביך זה בא לידי הבלטה במשאת־נפשו של אחד העם למפעל ספרותי גדול, שלא יצא לפועל בגלל אי־האמון שלו כלפי עצמו, הוא נרתע בפני המעצורים הגדולים ובפני האחריות היתירה. מתוך

בזמן האחרון מרבה ד"ר נ. טורוב לטפל בפסיכולוגיה החברתית, זה השי־דה בו נפגשו הפסיכולוגיה והסוציולו־גיה ויונקת אשה מרעותה. שאלה זו, שהספיקה כבר להעמיד לה חוקרים משלה, נכנסה לספרות העברית החד־שה ע"י נ. סוקולוב בספרו "האני הקיבוצי". דעותיו של נ. סוקולוב פרו ידיעת־החיים הן, סיכומי הסתכלות של נפש יפתחה לרשמים, ואילו מסקנני־תיו של נ. טורוב הן פרו המדע הנס־יוני הכרוק.

נוסף להיותו כמתוך בין המדע הכללי והספרות העברית, מוציא ד"ר טורוב מזמן לזמן את שלוותיו גם לאחרים בשדות היינו התרבותיים. אך שלוות אלו אף הן מקרקע הפסיכולו־גיה יינקו. לאורו של הפרה־נפש הוא בודק כמה תופעות שבספרותנו, באי־שיותו של אחר־העם הוא מוצא את התסביך של אי־הבטחון. תסביך זה בא לידי הבלטה במשאת־נפשו של אחד העם למפעל ספרותי גדול, שלא יצא לפועל בגלל אי־האמון שלו כלפי עצמו, הוא נרתע בפני המעצורים הגדולים ובפני האחריות היתירה. מתוך

קיר החינוך הוא ללמד אין לחשוב, ותפקיד התעמולה — מה להשוב. כלומר: אמת אחת אנו קובעים בלב החניך והיא נתקעת בו, בלי שיוכל לעקרה עוד. והרי אין אנו בטוחים שאמת זו היא בת הנצח; כעבור זמן עלולה להתגלות אמת אחרת, מת־נגדת לה, אבל בלב החניך לא יהא עוד מקום לה. נמצא, שאנו קובעים את נפשו...

את השתרשות ה"אמת" התעמול־תית בלב הילד ואי־היכולת לעקרה עוד, מחוס טורוב בדוגמא של הופעת האנטישמיות בלב אישים חשובים, שכל האמיתות ההיסטוריות והביולו־גיות שנתגלו להם בכגרותם ושהן מת־נדרות לאנטישמיות, אין בהן כדי להוציא מלבם את שנאתם הגועית, שנקנתה להם בנירסא דינקותא; וכל ימיהם הם נשורים בתחומי "שתי רשויות", שעליהן ייחד אחר־העם את דיבורו.

כנגד התעמולה בחינוך מציע ד"ר טורוב את החינוך ליופי, באמצעות היצירה הספרותית המעולה, המוסיקה והאמנות הפלאסטיות. היופי הוא עמוד התווך של האמנות, ולשני צדדיו יעמי־דו — האמת והצדק. לא "מוסר ההש־כל" שביצירה מחנך, אלא האמנות שבה: "הידיעה הרבה, התבנה העמוקה, האינטואיציה הגדולה, הרגישות היתרה, וכוה־הכימיו הכביר של היוצר הנא־ני — מרימח מטילא את פרו רוחו למדרגה דיאקטית גבוהה, ומלמדת אותנו פרס רבי־ענין כתורת האדם ובתורת החברה, אם ברצונו ואם לא ברצונו של המתבר".

בדרכי ההסברה מתוך צלילות־דעת וכיבוש עצמי ניכרת אצל נ. טורוב השי־עתו של אחר־העם. השפעה זו גלויה כ"כ, עד שלעתים ניכרת קירבה רבה גם לדעותיו של אחר־העם. הנה הגר־דת נ. טורוב את ה"אני העליון" של פרויד: "הילד שקיבל על עצמו, אם מרצון או מאונס, מרותם של הורים ומורים וכו', נהפך כמשך הזמן הוא גופו — תחתם — אדון" לעצמו: אוסר ומתיר, מצווה ומכריח, סוכיח ומעניש, מעורר ומדכא... האין ברב־רים אלו על תורתו של פרויד הד מרבי־רי תדי־העם על ההיפנוזה של החברה, של ההיסטוריה, החינוך?

מאמריו של נ. טורוב הם הזרמח מדעית מדפאה לספרות העברית, אף על פי שאין הוא מופיע בהם כיוצר שיטה מקורית, אלא כסופר מסביר. ספרותנו שהיתה לקויה כלמדנות גדושה, תולכת ונעשית לקויה כשטחיות. ולפיכך רש בהורטה זו מן הסם המרפא, המחלים ומרענן.

ומשום כך אין לכלוא את הרצון לומר לו ד"ר נ. טורוב, בהודמנית היוכל, כי לא טובה פרישתו מן הצי־בור לעת כזאת. כל מי שיוודע את הצרכים של שעתנו המרופה והגנוכה, יקר לו יותר טורוב העושה בתוך עמו בארצו בשנות 1907 — 1919, טורוב המעורב בתוך העשייה היסודית של מפעל החינוך בארץ־ישראל, — מחוסר הנפש הפורש מן העבור. מפעל התי־נוך בארץ־ישראל, הוא מפעל עיצובו של הדור הבא, שבסגולותיו הנפשיות ובהתעצמותו האישית והחברתית תלוי הרבה המשך הפרוצם של התחיה. מפעל זה נמצא במבוכה של הצטלכות רצונות ודרכי פעולה מתנגשים. דרושה לו אישיות מרכזית, מכריעה, שתחריך את עובדי החינוך כסלול ההתנב־רות הבלתי־פוסקת על המכשולים המרי־פים וההורסים. וד"ר נ. טורוב נתבע לכך. אל יימצא בעורף שבאמריקה בשעה שהחיות קוראת.

ש. י. פינלם